

...биле күш
 анын болгаш
 делдешкинине
 үчүлгедийнин
 дам ух херекти
 тутуу пленуму
 февраль 4-те
 доктаалы.биле
 ий дугайында
 дээли суудучу
 чинадыны чар-
 худуун алган.
 ...нда ол-ла херек
 чылдагааннар.
 ...ин Дээли сууд
 ... А. Зелеский,
 ... С. А. Бессо-
 ... Ф. Холжа.
 ...ингович, П. Т.
 ...ин Д. Д. Плет-
 ...долуу.биле
 ...таалаз-биле
 ...тамазыштыр-
 ...ныны ССР-
 ...туразы кыр-
 ...ин Политбюро.
 ...ийазы бодуучу
 ...турар.

тешкелээр, эле
кооперативтерин
териге органи-
ында саналар
ыт транспорту-
иниян органика-
еллеэн саналар
Бо амьдыратчы
ыгларын улус
ыг район бол-
веттер куусом.
көршө, бо та-
гизастыгы тем-
ыдадан кылгаш,
ы шийитрэлэри
ыры кылдыр
келген, бичек-
ыгыгынц бир
сонгаарлатпай
тогуур.

МДЫН.ООД.

И

оттарының та-
мекелері ая-
ры. Саар икек-
ри хирлиг,
шпингаш, до-
ктинг кылыны
бар. Саар
саалдары чо-
дүүшөс деп
и. Икек арыг.
гыя эмия акы
далда болза,
дээр деп чуве
жиге безия
фл. Ферманг
чуугаалакы,
гыг-бс ка ка.
аштал-арыг.
болдулар.
рымгалыг: кол-
еке аямалда
чарыгдалдар.
дээр чүтүл-
болганы да-
ни чикетерде
ар чарысала.
ль 1987 жыл.
А чарыгдамы
дээр чүтүл-
болганы да-
ни чикетерде
ар чарысала.

[illegible]

СЭКП ТК-ның Политбюро-
зунун комиссиязы бодунун
ажылын уламчылап турар.

100

НОМЧУКЧУЛАРНЫҢ КИЧЭЭНГЕЙИНГЕ

Республиканың кайы-даа районунда ажилчы болгаш көдээ бижикчилеринис хөй. Оларын саны 800 алып турар. Бижикчилер боттарының чагааларында экономика, култура темаларында, аажы-чан, кижизидилге, бажың-балгат, амыдырал хандырылганын, чонга медицина дуза чедирилгезин дээш янзы-бүрү айтыргалары бижигилээн болур. Олар ажык-чарлык чорукту, демократияны улам калбартып турар амгы үеде чер-черде байдалдын дугайында тодазы-биле бижип, четпестерин илередиң, чедиринкини көргүзүп турарлар. Ычангаш көдээ, ажилчин бижикчилер эле тургустунушкунга бодунун үлүүн кирип турар.

Ычангаага номчукчуларның кичээнгейинге — бистин редакцияны бижикчилер-биле харылзаа-зынга хамаарыштыр чамдык айтыргалар дугайында чугааны кылдыр сорулгалыг бис.

Бистин солунуштуң чамдык бижикчилери чөптү айтырганы тургузуп турар. Кичээлээрге, солунга парламенттин чуулдун авторун Х. Ооржак, К. Сарыглар, У. Бараан деп бижикчилер, чөгүм кымыл ол дээрзин билеп алыры берге деп бижип турары шын. Ычангаш моон сонгаар «Шын» солунга авторларын адын, фамилиянын долдуз-биле бижирин номчукчуларын, бижикчилерин негелдээн бугаар чурумчудар бис. Билдингир болуру-биле авторну Кара-оол Монгуш, Дандар Ховалыг, Нина Ооржак дээн ышкаш кылдыр бижир.

Ол ышкаш ат салбаан (анонимик) чагаа бижир чорук дугайында бөгүн манайча база чугаалажып көрөдүзүңер.

Редакцияга кээп турар чагааларның чамдык авторлары ат, фамилиянын тода, долу биживес: Ондар, Соян, Салчак, Сат, деп каар азы ажалдап, чурттап турар чегин, адресин айтпаан болгулаар.

Редакция-биле харылзаа тулуп, арга-сүме алып дээн азы бир айтыргы дугайында сонугаан кижилер болза, ындыг кылдыра чүве кылбаа дег. Бир чамдык «бижикчилер» редакция ажалдакчыларынын үс-шагын-даа бодавас, харын оларның ажылынга шалтыг кадып турарлар. Өске кижилер ады

тудуп бижээш, меге шүгүмчүлел кылып турарлар барын илередиң-даа турар бис. Болук авторлар дээш тудуп бижирлер база тургулаар.

Ажык-чарлык чорукту ажаллап алгаш, ону соора биле бээри черле шын эвес. Актыг черге улус бурудадып, шын эвес фактылар айтп, материалдар бижир чорук чок деп болбас. Ажал-дужаалын соора ажаллаксаар, шүгүмчүлел сүрер, ажалын эле тургузуп, чаа чүүлдерин деткиринден дадалааларларын дугайында ойзу-кыйыс бижип, ат салырындан кортпайн, дорту-биле бижир болза эки. Шүгүмчүлел шынның фактыларга даянган, тода, ак сеткилдиг болур ужурулуг. Ол чүгөсө ычкан чедирин, дээштиг болур.

«Шын» солун редакциясына кээп турар дыка хөй чагааларда элери адын, фамилиянын, адазынын адын долдуз-биле биживээн, адресин азы ажалдап турар чегин айтпаан, чүгөсө О. Монгуш Чөөн-Хемчик, Н. Түлүш Каа-Хем деп каары ховар эвес. Ындыг чагаалары анонимик деп санаар. Шак ындыг бижик-чагааларга хамаарылга ам өскерилген, моон сонгаар оларны редакцияга сайгарбас, кичээнгейге албас болгаш чырыкче үндүрбес, парлавас дээн. Бо талазы-биле чарлык база парламенттин болгай.

«Хамаатыларын саналдарын, билдиришкенин» болгаш хомудалдарын көөр чурум дугайында ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Чарлында «Хамааты кижилер чорутканда фамилиянын, адын, адазынын адын айтп салыр болгаш саналын, билдиришкенин азы хомудалын уткасын айтырылган аңгыда, чурттап, ажалдап азы өөренип турар чегин дугайында медээни бижээн турар ужурулуг. Бо медээлери кирибээн бижик-чагааларны ат салбаан деп санаар болгаш чугаалажып көрбөс» — деп доктаат-та додаргай айткан.

Демократияга өөренип, кижилер боттарынын санал-оалын кирирде азы шүгүмчүлел кылдыра чажыртпайн, ону дилим, ажы-биле кылдыра четпестерин эдип чайладырынга дузалыг болуру чугаажок.

«ШЫННЫҢ» ПОЧТАЗЫНДАН

Номчукчулар саналдап, сүмелеп, шүгүмчүлел тур

Эрткен айда нинтизи-биле 442 чагаа солунга парламенттин, 11 чагааны сайгарып, хемчөөн алыры-биле шилчиткен, 233 чагааны авторларынга харыны редакция берген.

Солунга парламенттин болгаш шилчиткен шүгүмчүлелдерге 22 харыны редакция алган.

Январьнын почтазын районнар аайы-биле алырга мындагы:

Бай-Тайгадан — 46, Барыин-Хемчиктен — 74, Тес-Хемден — 40, Улуг-Хемден — 56, Чөөн-Хемчиктен — 65 чагаа, эн хөй сангыг — 187 чагаа Кызыл хоорайдан келген.

чангыс өг садым алып боордан башка, амдызында саңхөөу кошкан турда бергендеп ийит. Ычангаш мен бодаарымга, Сесерлиг салбырынга өг ыякы белеткериин аргазы бар. Шанатан «Хадын» совхозтан садым алып турар бис. А өг ыякын биске, Сесерлиг салбырынга чүге кылып болбазы? Материал бар.

Аалдарга, малчыларга чораш, оларның биле ужурашып чугаалашкан, кижиниң сеткилинге бир-ле чаа чүүл кирип келир болгай. Макаар биле Чечекмаа Одуштарын кыштаанга баргаш, өг ыякы база сизиниң боттары тайгадан белеткериин айтыргалары мээң сагымжыга киргени ол. Өг-бүлө керээзиниң бир аякын талазы — кижилерин ол акылгыр кылдыр өөрдип чыгарып болгай. Одуштарын мал-маганы хур-менди турар. Шак ыччаар акылдаар болза, олар муракчылар олдурууга кирерлер.

Сарыг-оол УДУМБАРА. Бин-Хем район.

Чер-чер Советтериниң куускомнарының кичээнгейинге «СААР ИНЭЭМ ЧҮГӨ ЧОГУЛУ?»

Саналдар, бодалдар, шинтирлээр айтырылгар

Шак ындыг ат-биле бо чылдың январь 19-та «Шын» солунга Колур-оол олоонук материалы үнгөн. Бо айтыргыга хамаарыштыр тус-тус черлерден чагаалар кээп эгелээ. Чонуну хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бистингир болуру-биле авторну Кара-оол Монгуш, Дандар Ховалыг, Нина Ооржак дээн ышкаш кылдыр бижир. Ол ышкаш ат салбаан (анонимик) чагаа бижир чорук дугайында бөгүн манайча база чугаалажып көрөдүзүңер. Редакцияга кээп турар чагааларның чамдык авторлары ат, фамилиянын тода, долу биживес: Ондар, Соян, Салчак, Сат, деп каар азы ажалдап, чурттап турар чегин, адресин айтпаан болгулаар.

Редакция-биле харылзаа тулуп, арга-сүме алып дээн азы бир айтыргы дугайында сонугаан кижилер болза, ындыг кылдыра чүве кылбаа дег. Бир чамдык «бижикчилер» редакция ажалдакчыларынын үс-шагын-даа бодавас, харын оларның ажылынга шалтыг кадып турарлар. Өске кижилер ады тудуп бижээш, меге шүгүмчүлел кылып турарлар барын илередиң-даа турар бис. Болук авторлар дээш тудуп бижирлер база тургулаар.

Ажык-чарлык чорукту ажаллап алгаш, ону соора биле бээри черле шын эвес. Актыг черге улус бурудадып, шын эвес фактылар айтп, материалдар бижир чорук чок деп болбас. Ажал-дужаалын соора ажаллаксаар, шүгүмчүлел сүрер, ажалын эле тургузуп, чаа чүүлдерин деткиринден дадалааларларын дугайында ойзу-кыйыс бижип, ат салырындан кортпайн, дорту-биле бижир болза эки. Шүгүмчүлел шынның фактыларга даянган, тода, ак сеткилдиг болур ужурулуг. Ол чүгөсө ычкан чедирин, дээштиг болур.

«Шын» солун редакциясына кээп турар дыка хөй чагааларда элери адын, фамилиянын, адазынын адын долдуз-биле биживээн, адресин азы ажалдап турар чегин айтпаан, чүгөсө О. Монгуш Чөөн-Хемчик, Н. Түлүш Каа-Хем деп каары ховар эвес. Ындыг чагаалары анонимик деп санаар. Шак ындыг бижик-чагааларга хамаарылга ам өскерилген, моон сонгаар оларны редакцияга сайгарбас, кичээнгейге албас болгаш чырыкче үндүрбес, парлавас дээн. Бо талазы-биле чарлык база парламенттин болгай.

«Хамаатыларын саналдарын, билдиришкенин» болгаш хомудалдарын көөр чурум дугайында ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Чарлында «Хамааты кижилер чорутканда фамилиянын, адын, адазынын адын айтп салыр болгаш саналын, билдиришкенин азы хомудалын уткасын айтырылган аңгыда, чурттап, ажалдап азы өөренип турар чегин дугайында медээни бижээн турар ужурулуг. Бо медээлери кирибээн бижик-чагааларны ат салбаан деп санаар болгаш чугаалажып көрбөс» — деп доктаат-та додаргай айткан.

Демократияга өөренип, кижилер боттарынын санал-оалын кирирде азы шүгүмчүлел кылдыра чажыртпайн, ону дилим, ажы-биле кылдыра четпестерин эдип чайладырынга дузалыг болуру чугаажок.

чангыс өг садым алып боордан башка, амдызында саңхөөу кошкан турда бергендеп ийит. Ычангаш мен бодаарымга, Сесерлиг салбырынга өг ыякы белеткериин аргазы бар. Шанатан «Хадын» совхозтан садым алып турар бис. А өг ыякын биске, Сесерлиг салбырынга чүге кылып болбазы? Материал бар.

Аалдарга, малчыларга чораш, оларның биле ужурашып чугаалашкан, кижиниң сеткилинге бир-ле чаа чүүл кирип келир болгай. Макаар биле Чечекмаа Одуштарын кыштаанга баргаш, өг ыякы база сизиниң боттары тайгадан белеткериин айтыргалары мээң сагымжыга киргени ол. Өг-бүлө керээзиниң бир аякын талазы — кижилерин ол акылгыр кылдыр өөрдип чыгарып болгай. Одуштарын мал-маганы хур-менди турар. Шак ыччаар акылдаар болза, олар муракчылар олдурууга кирерлер.

Сарыг-оол УДУМБАРА. Бин-Хем район.

Мен Иккын районун ийи кожо ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Ажыктыг арга КАТАП АЖЫГЛАЗА

Ында-мында ол-бо ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

Бо чылдың январь 19-та «Шын» солунда «Саар инээм чүгө чогул?» деп материалда көдүргөн айтыргы. Хууда дузалал ажаллаагыңың хөгжүдүргөс хамыгың мурунда чер-чер Советтери, совхозтарың, албан черлериниң, организацияларын база бодурулгелериниң удуртукчулары улуг кичээнгейин салыр ужурулуг. Бо парлаан болук материалдарда көдүргөн айтыргалары хамаарышкан чер-чер Советтери кичээнгейге ап, ол талазы-биле чүгү кылдыр деп турарын солунче бижип, биске харылаар боор деп идгединис.

ОРТУМАКТЫ ОТТУРГАН

Сесерлиг уунда Беш-Дег деп черинг чиге дужунда кыштаг турар. «Саян» совхозтун хойкузу Макаар Одуштун аалы ол. Мурунда ол киргүзүп тургучу-ле ортумактан үнөс турган. А 1987 чылда өг-бүлө керээзиниң шилчээниинде ында байдал өскерилген, бир ду-гаар төртүр хойкунан-на 100-ке оонаштыр 83 хура-ганы алган. Оң кадарган улуг хойкундан аарып база чурдап-даа олгон мал чон. Өг-бүлө керээзиниң ачмызы ол. Бо арганын дузазы-биле акылмы дээш кызымак, шаа-биле аям-бүрү чүүлдерин камнап алып, алыс түннел дээш аажок сонуургалдыг апарган. Оң өөрү Биче-оол Базаан. Даваа Базаанын көргүзүлгери база-ла ындыг — ортумак турган. Керээзин ачмызы-биле олар эки түн-нелдерин апаргалаан.

Өг-бүлө керээзиниң шил-чөөн малчынынга совхоз, салбыр-даа мурункуунда артыкча дузалал турар апар-ган. Ол дугайын Макаар

Одуштун аалынга чораш-кырген мен. Ычангаш бригадирлер Хонус-оол Чооду, Юрий Чимит-Доржу база мал эмне-тесиниң акылдакчыла-ры Тамага Чымалдан биле Полина Мөңгө олар кадар-чылар кезип чораш. Макаар-чылар аалынга келген. Амгы үеде ону коюнданга хойкун оодлашканы адаткалган. Ычангаш бригадир база мал эмчизи-даа кижиниң кылыр акылы ында хөй. Олар бо уудада чаш хура-ганынын тинеп дуагарлаар база аям-бүрү аарыгларга удур сыгыртыр дээш келген болдулар. Олар бажыга аап-саап чүүлдер чугаала-жып-даа олурбамдыр, ка-жаак далакчытылар. Сал-бырын малчынырында си-ген, комбожор, дус дээш мал чема бар.

Мурунку чылдарда Сесер-лиг салбырынның малчыны-ры чүс хойдан 45-50-даа хураганынын ап турган. Оң улумунда хойкун баш саны дыка-ла кудулаан. Өг-

бүлө керээзиниң ачы-дузазы улуг, ону улумундан ортумактың дегинелден үнгөн дээрин Одуштар чу-гуалап олурарлар. Шынап-ла, кижилер буруу бар ар-галары ажаллаар апарган. Бизин чаадаар мал чемн белеткериин оларның икейлиг көдүргүлгөн. Ын-чаа-даа ол акылды улам шыгырыдып болурунун аргазы бар. Малчынар эки-дегендеп алгаш, тайгага хой-сигенин хол-биле кезип, он-долгап ал болур. Шаанда араатар сизини ыңгалдыр белеткеп ап турдулар. Ону караам-биле көргөн мен. Бо дугайын база-ла ол хойку-лар-биле чугаалаштым.

Бистин Сесерлиг мал-чынырында бир мындыг ай-тыргы бар: өг ыякы чедип-пес. Чадаанада райлетпу комбинатының чаап кылып турары бүгүн дериг-херек-седиг өөңүң өрттөз аар, дерт муң ажыг рубль. Бо-ла бот-оругла-чарыга үеинде ол өртөк-биле совхоз ийи-

Кооператорларда МАЛЧЫННАРГА, ТАРААЖЫЛАРГА

Хергелекчилер нийтилеринде чолаачы-садымжы мергежил иштеринге апарган. Бо мергежилдин бир онзага талазы — ийи кижиниң кылыр ажалын чадгыс кижиниң күтүлгөс чорутуру. Республиканың хергелекчилер кооперациясында ындыг мергежил-дигер 80 ажалы турар. Бо уудаа оларның бэрээңи-биле таныштырайы.

Каадыр Куулар чолаачы, садымжы болуп ажаллааш, 20 чыл чедип чорутуру. Чир-гичининг Чедер ховуларын-да ону машинаның четпезин турлаа ховар. Баштайгы чыл-дарында ол Кызыл хоорай-лардан бараан сөөртүп, садым четкилерин ховулаашкын чок хандырып келген. Он дур-жугаазы чорутуу немешкен. Кур-Черде акылчыны коопе-рациязы чолаачы-садымжыга акылдарын алаа сүмөлзөн. Ол сүмөгө К. Куулар чөптөш-решкен. Ырак-улак чурттап олар малчынары чугула

хергелекчилер барааныры-биле хандыраар амыр эвес. Олар-ның үс-түннелдиг акыл-чыны таарымчалыг хандырыл-гандык хамаарыш. Ындыг болгонда акылды үеинг негелдизинге дүүштүр чору-дарынын хемчеглерин кылып келген.

Оң Чедерде тургалары — 30. Ол коюндан Чедер хову-ларынның кымындаа бедир-гештин дагалар электеринде чаптыла берген. Оларга чүгө чангыс хун чедери болду-мас. Чонун чачыгларын демделел кыдырааындан

көрүп, тааржыр бараанырын ассортиментин арыдадыр чедирин бодап, баш бурун-гаар тыптынып алып, Ынчал-бас болза хергелекчилерин күзелдерин хандырып шыла-вай баргылаар, хомудалдар-да үнгүлөзү бар.

Чолаачы-садымжы малчы-нардан аңгыда, чакып болгаш күсүк сезоннарда хову тур-лааларынын тарааажыларын база хандыра бээр. Чылдың дөрт эргилдизинде күш-акыл-чы ишчилерин бараан-биле хандырынын экин көрүп, автомагистиниң акылдаар графини хергелекчилер кооперациянын баштаар чегин биле нөөзө Совет куускуму тургузуп турар. Ол чуруму чолаачы-садымжы хажытпайн келген.

Чолаачы болгаш садымжы болгонда, ону мурунун ийи кадыр харымсалга оонаштыр. Бирөөдө, техникалык каадыр эдилээр ону аз-бү-биле келер. Үргүчүл септес-селип көөр. Үргүчүл боттан хамаар-жыр. Ийде, нинтиңиң бара-анын хулаң алган болгонда, материалдыг харымсалга не-тиерлер. Ынчангап ол бүгү-нү К. Куулар ханы билер болгаш бот-харымсалгалыг акылдап чорутуру. Техника-зы турушкун чок ажалдап келген. Оң акылдыга эки хамаарылганы хергелекчилер кооперациянын баштаар чегинин дагалы А. К. Оң демделген орду.

Капкак САТ, Респотребсоюзта организа-массалыг ажал чорудар кылдыг начальниги.

ДЕНЗИЧИ МЭЭН БОДАЛДАРЫМ

10 класс дооскаш, төрөөн совхозунун сизин кажаа. ында дензичилер ажалдай берген мен. Ажыктыг, чугу-ла ажал.

Өске-өске райондардан, совхозтардан көзүл, мал чемин бистен садым ап турар. Ын-дыг таарымчалыг дензичиниң кылыр акылы улам неме-жир. Хамык машиналарын чүгүтүн дензичилер, ону са-паар. Кышкы үеде оларын манал, санап, дензичи чанын-га турары ындыг-ла белен эвес болгай. Хары угаа 4—5 ма-шинаны дензичилер, ону би-лир. Канчаар-даа чыгыдыр кеттирип аарга, соок домей-ле хаарып келир. Хол хавы кедип алгаш бижитинер эвес, мала-ла кызыл хол бижир апар.

Ханас автономнуг областан 1500 тонна силос садым алып улус коюлугу улуг КаМАЗ-тардыг келген. Си-ген кылаадаа чүгө бичин

дензич бар. Ычангаш олар-ны совхозтун төп шаңгык-тык черге барып деңиз-лээр. Мен болаарымга, сизин кажаагыңа база улуг дензи-дем тургузуп берсе кандыг чүвөл?

Менээ чаа ажалдап кел-ген кижиге, арга-сүме берип, ээ көрүп кижин чон чогул?

Баштай ажалдап кирип тургаш, айла шалыңын айт-тырмын. 96 рубль дээр бол-чук. Чөгүм ам үш ай 78 ру-бль ал келдим. Ынчал кээрге айла 84 рубльге кирип ту-руу ышкаш. Бир эвес айла 84 азы 96 рубль шалыңың болган болза, оода кышкы, чакыс берге, соок үелерде ону өстүрүп болурунун арга-зы бар ыргы бе? Бо дугайын тода харымчал бээрин диле-дим.

Жанна ЧАМЗЫРЫН. «Күш-ажалдың хосту» совхоз.

ЭКИ ЖИВЭЭН, ЭРГИ ХЕВЭЭЭР

Ынаныш кажан бадыктаттынарыл?

АГААРНЫҢ КАДЫКШЫЛГА САЛДАРЫ КАНДЫГЫЛ?

Медицина эртемнери катталды В. И. Хиспу-динкин «Здоровье» журналындагы биринчи номерине парлаган чүүлүн моон адаанда парлаганым.

Агаарның байдаларында кыдым баксыраа кижилер-нин хой саньыг чагааларына-га харылашса, дараа-зында бодалды итерди-сиз ийик мен. Медицина талашы-биле үр хуу-саалыг-геофизикти тодаралыктар бойду-стун калдыг-бир чаа таарымталарын азы апаа-ла тыптып келгилер агаар та-лазы-биле шимчээшкени-рин дугайын сагындарып турар эвес, харын Черияң тургун келгенниң бүгү дү-гуаанда Хүн системанын-гырттыкынын шөлүнү өскерилте - шимчээшкени-рин дугайын чугаалап турар. Бо бүгү-биле холба-штыр Черияң шөлүнүн ба-за оон-биле кады агаар-бойду-стун өскерилгенин дугайында чугаа чоруп турар.

Кадык кижиниң организм доландыр турар байдалга, ында болуп турар өскерил-гелерге дораан-ла чачыга хо-на бээр. Ынчаарга шат-шык-чок, аарыган кошпаан ки-жилер агаар-бойду-стун өс-керлишинеринге болгаш

өске-даа геофизиктиг хөдө-лишинерге дораан-ла ал-зырлар. Шак ыдыг медицина та-лазы-биле прогноз (баш уду-р тодаралыг) кылыр 1987 чылдан эгелен. Ша-ла ынчан чамдык кижилер-нин кадымына таарымча чок хүнерин баш бурунгаар үр хуу-саалыг тодаралыг эр-тем талашы-биле бар алар-ган. Ынчаарга аарыг кижиге болу-шкун эмен турар эмчи-зи-биле кады чугаа профи-лактиктиг хемчеглерин алыр аргалыг болу берген, ол черде эки.

Моон сонгаар «Здоровье» журналың номер бүрүзүн-ге кадыкка хоралыг геофизи-тиг факторларын хүнерин дугайын бир ай бурунгаар-ла парлар турар бис. Чурт-туң аңгы-аңгы деңсээрле-ринде чурттап турар кижилер ол прогноз-биле таны-жып, ону акылгап болулар. Бо чылдың февраль-ла шак ыдыг хүнер: 7, 10, 13, 15, 17, 21, 23, 25 болур.

ССРЭ-НИҢ УЛУСТУҢ АРТИЗИ

Совет кино артизи, ССРЭ-нин улустуң артизи, Социалисттик Күш-ажылдың лауреаты, Ленинград болгаш Күрүнне шайлаарының лауреаты В. В. Тихонов дараа-ла февраль 8-те 60 хараар, оң ат-алдары сурга-жый бергиче чедир эртен орду солун болгаш каталат-тынмас. Бүгү-аилелдин Күрүненин кинематография ин-ституудун актер факультет-дин ол 1950 чылда дооскан. Александр Фадеевниң «Анык гвардия» деп романын баураа тургускан уран-чечен фильмиге ол эң баштайгы ролон күөсеткен. Ынчан ол Володя Осмукин-ниң ролон ойнаан. Оң соонда «Пенькова болган херек», «Она болушкун» деп киноларга ойнааш, В. В. Тихонов бодунун таланты-рин шак көртүп шыдаар талашы-биле үлүг мерген-дин көртүскен. Чогуула ынчан оң иштиң сагыш-сеткилин байлаа илерет-тинген.

В. В. Тихонов кинога-даа, театрда-даа ажалдап турган улуг болгаш бедик харым-салталыын көртүп, кандыг-даа маадырын омур-хөйүн көрүкчүгө утумас кылдыр артырып каар дээш кызмак болгаш чут-кулдуг чорун уран чүлгө бүрүн-биле бараал-гаткан. Суралгы артистиң шак ыдыг акылдарының түнети — «Кара кулактыг эки бим», «Фланг чок фронт», «Фронт шугумун ыдында фронт», «Дайынның тылында фронт», «Частың он чеди шикчил» болган өске-даа хөй-той фильминер болур.

ЧУРУКТА: В. В. Тихонов. ССЭ-ның фотохроникасы

ЭШ ХУУ УЖУРАЖЫШКЫНЫ

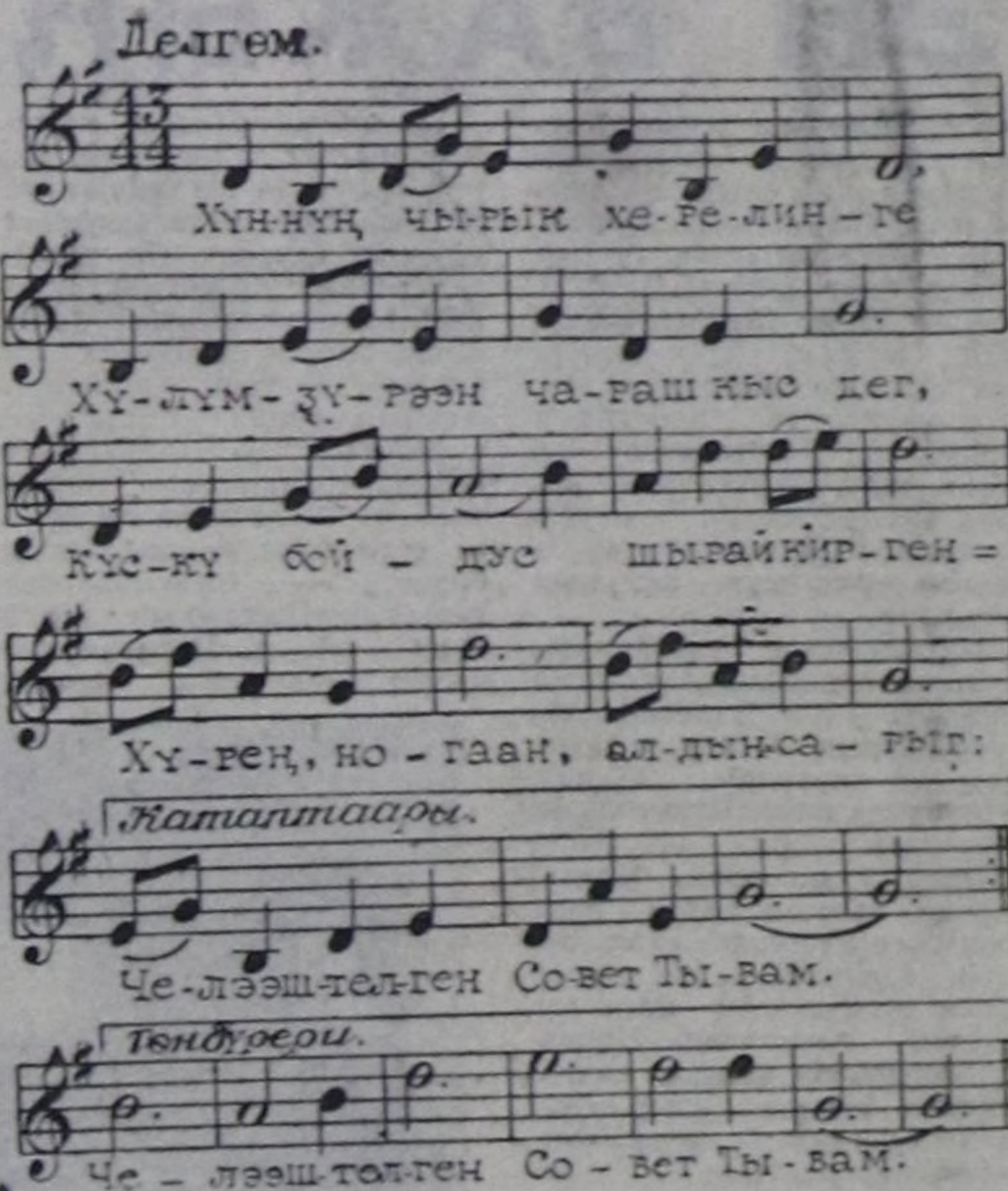
Сүт-Хөл районун шидыраа федера-цияла, спорт комитети чоотка чаа Сүт-Хөл суурга элэди урууларын спорт шоланынчы баазага хөл шыдыраага, волейболга эш хууунуң, ужуражыш-кынын организастап эрттирген. Апаа Чадаананың №1 шоланынчы оолдар, уруулар болгаш Карл Маркс аттыг совхозтун шыдыраага сонургалды ойнакчылары база район төвүнүң шымыр дээш шыдыраачылары, Сүт-Хөл ор-тумак шоланынчы оолдар, уруулар командалары киришкен.

Команда бүрүздүн 12 кижи ойнаан, Чиде демисалды түнелгенде Карл Маркс аттыг совхозтун шыдыраачылары

черде шымыр ойнааштын, сүт-хөлчү-лерин 2-4 саңга уткан, тилээнер. Волейболга Сүт-Хөл ортумак шоло-алыны оолдар, уруулар эрес, кашпа-ла-ын көртүп, Чадаананың №1 шоло-анынчы алычылдары оолдар 3-2, уруулар 2-0 саннарга уткандар. Тилеки болган Карл Маркс аттыг совхозтун шыдыраачылары, Сүт-Хөл ортумак шоланынчы оолдар, уруулар командаларын районун спорт комитети-нин дипломнары-биле шаңнаан. Мындыг хөвөрлү спортчу маргала-ларын моон сонгаар-даа организастап чордарын планнап турар.

Ондар БОРАШ.

Челээштелген Совет Тывам

Сөзү Ю. КЮНЗЕГШТИН.

Алгашы С. БЮРЮНУУ.

Хүнүн чырык хереленче Хүлүмүрүн чараш кыс дег, Күсү бойду шырай кирген —

Хүрөң, ногаан, алды-сарыг Челээштелген Совет Тывам.

Эриктери мөңгү кыраа, Эден халык шакыл кемпер Хөмөйлөп, кыргыраал, Хөлүг, омак ыраа чыдар Челээштелген Совет Тывам.

Шоораан кемпер булак-талган, Шончалайлар чечектелген, Часкы салтын ыры-биле Чайнап, хүнөп отуп келген

Челээштелген Совет Тывам.

Ховуларда чечек, чимис Хорагадан арык өңүр, Чалгаан тараа далайында Чайнын хүнү — келир үе —

Челээштелген Совет Тывам.

Угбашкылар, алышкылар Улуг чурту Совет чуртун Илелдиг хеймер кызы —

Ленин орден хавыялыг Челээштелген Совет Тывам.

ЧЕДИНШКИН ЧОК ОЙНААН

ОТТАВА (СЭТА). Кана-дада Сент-Джон дээр хоо-рада шыдыраага делегей чемпионат дээш эгелен кордакчылар, маргалаа-ларын түнелгич сестин бириниң алдыгы-сөөлү са-лыгы совет кижикчилер-ге чединшкин чок дооза-ган. Ол салгыта чедир кон-чуг шымыр ойнаа келген Ленинград чурттуг Валерий Соловьев шыдыраачы Ян Тимманга уттурган болгаш апаа ужуражышкынын түнелгич биле 2,5 — 3,5 саңга ойнакчылар Рафаэл Ва-ганя Венгриянын шыдыра-чымы Лайош Портштин камгалаан ойтур шаап шы-даан. Түнелгич хайым болган. Никити түнел — 3,5-2,5 болуп, венг-ш-дыраачының тилелгич биле доозулан.

Талын чурттуг Ян Эль-вест биле ойнаап, ону 3,5-1,5 саңга тилээп Артур Юсупов (Москва) түнел

оюнун дөрттүн биринге ой-наар эргени чаалап алган. Дараада маргалаага Тимман биле Портш база ойнаарлар.

Венг шыдыраачы Дьелел Шорт (Англия) болгаш АКШ-тын төлөк Ясер Сей-раваны 4,1 саңга уткан он чачык чер-чуртту болур Джонатан Спилман база-ла шак ыдыг эргени алган. А урууларынчының ба-за бир эжеш ийи кижик кайыл? Олар маргалааны ам-даа уламчыллар апаар-лар. Чүге дээр, Андрей Соколов (Москва) биле Ке-вьян Сирагет (Канада) бол-ган исланд шыдыраачы Иохан Хьартарсон биле Вик-тор Корной (Швейцария) оларын салгылары кайы-зынга-даа тилелге бербейн хайым болуп, 3,3 саңга доозулан. Соколов сөөлү салгыда хайымлашкан, а Корной удуу алган. Ам

спорт

оларын аразына моон му-рунда планнаа кааны эзу-гаар немелде салгылар бо-лур. Ол маргалаада фев-раль 3, 5-те эркен. Моон мурундагы чурттуу эзуу-орларын кижиге бүрүзү 60 көнө-ле үш шак чарыг-даар. Бир эвес бо салгылар тилектин илерди шыда-лын баар болза, он аңгыда оон-даа кыскалаткан уел-ни салгыны эрттирер. Ону тодаралыктарга мындыг: нини салгыта баштай уду-ралыкты бүрүзүгө бир-бир шакты чарыгаарын чөл-сээр, оон соонда 30 минута-ны, ааң соонда 15-15 минута-ны, дээш-ле чорун каар. Ону тилектин бидинге бер-гиче чедир уламчыллар.

Сент-Джонга тилээп чедир шыдыраачы Анастасий Карпов каттыга бээр. Оон соонда ол сес шыдыраачыны эжеш-эжеш кылдыр чарар болгаш олар делегейни шыдыраа чемпионку атты чаалап алырының маргала-ламын 1990 чылда Гарри Карпаворт удураалыкты-зы апаар эргени чедир алды дээш демисалды ол-ла олим-пийаи система баураа улам-чыларлар.

Редактор В. С. ШАВАН.

АГААР

Республикага будуттаар, аагар, хар чагбас. Хар кош-кач, Агаар дүе 34—39, а чамдык районнарга 24—29 градус оор. Хүндүс респу-бликага 19—24 чамдык рай-оннарга 9—14 градус оор.

Кызылга база-ла өскер-лап, будуттагылап каап ту-рар агаар болур. Хар чаг-бас, Хар кошкан. Дүе на-ыскалга 34—36, хүндүс 19—21 градус оор.

Автооруктарга көстүрү эки.

Кино

ФЕВРАЛЬ 7-ДЕ

«НАИРАЛ»: «Рона — дочь разбойника» 11.50, 13.50 (бичи зал), «Даняла — князь Галицкий» 9.30, 11.30, 13.30, 15.30, 17.30, 19.30 (узак-кач шактарда).

«ИНОМЕР»: «Приключе-ния Марка Твена» 9.30, 13.00, «Литовый шар» 11.10, 15.00, «Искатели при-ключений» 16.50, 18.50, 20.50 шактарда.

«ВОСТОК»: «Огонь, вода и медные трубы» 10.00 «Подорожники» 11.40, 14.20, 17.10, 20.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Погранич-ный пёс Альби» 10.00, «Про-любовь, дружба и судьба» 13.30, 16.30, 19.20 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Б. Небеса подземного принца» 14.00, «В стреляющей глущи» 15.30, 17.20 шактарда.

20.15 — «Делегей панорамы», 21.00 — «Уе», 21.35 — «Эде тургусту-нуушкун проэктор», 21.45 — Док-фильм арганы 22.45 — 23.20 — «Эр-тенги почта» — «Чалгылар дөмөдүмдүгү»

УШКУ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.05 — Медээлер, 18.15 — «Совет Эвилелгине бараан бооп тур мен!» — Мянчиди хоней, «Советская Рос-сия» солунунуң пайналы дээш делегей маргалаады, 20.00 — 20.15 — «Там-чыктыг удуар, чаштар!» — «Бис Дик-биле».

СЕТКИЛ БАГЫ АРА ДУЖЕР

Шылаң ам! Кажан, чечен болган чоор деп көчөп-лааш-даа манчар ийик бис. Чезе аде үр-салды эрте бергенин безин билбес-тир мен, Ак-Сагыш, Кара-Сагыш ийи алышкы чурттап чораш чүе-дир. Чангыс неиниң аа судун эоп өскөн-даа болза, алышкыларын аразында кештинмес дажык хем кезе-мөңгөде хап баткан. Хамык-ла укур Кара-Сагыш ха-мын хайы, Кады-кожа чурт-таа чоунун бай-шыдалыг амыдыралыга адаарган сеткилдиг Кара-Сагыш, нады төрөөн кара чангыс Ак-Са-гыш дүмдээшкун чуртталга-зында чүгээр-ле эки чүд-дерин көргөш, ишти сөктүр. Бир катал ол дүмдээшкун чангыс алышкы дүе наа эде-ден чууп бадрылкан.

«Чангыс алышкын канчап орта ажаап-тежээп албас сен, дүмдүм. Кижиниңге те-тингеш, элден чулуп өлгөн чылдыр» — деп, ол даң ба-жында чугаалаан.

«Чарын эдичи чаксаанка чивес, чанымда эжимге кара сеткилим чок мен, акым. Чангыс алышкын чуу-ка-дымыз элден чулуп» — деп, Ак-Сагыш чугаалаан.

Алышкылар элден чул-ган кижиниң атыты барып көөргө, Кара-Сагыштын бо-дуну болган дикир.

Тоол-домок ыңдыг-ла ы-наан, тоолуш дош аалдында, тыызымын дым бажында Мергелдей-дир мен. Кижиге-лерин аразында адаарган, өскелерге чүгө багайны бо-лап чорур кижилер бистин аравыста ам-даа барына хомудуа, он тоолуу даа бер-дин. Аза-соора, азыра-быш-кыра чечээргедэ дээш чеме-лейин көрүпөр. Чевесимге чалымай амгы шагын «кара-сагыштарын» шыда-же уу шаап, оларын хоран дылын кезип отапсыма-ла-зын күзелги-биле моон би-жит олур мен.

Ам херектин ужурунче дөрт кириптейн. Билбес эвес силер, менээ чер-терден ча-гаалар чүтүк чок келер ыш-кажык. Бо удаада Овруңуң Торгалыгдан бекен хар чедө берген, ажы-төүл улагаткан ийи малчын менден дилег кылган. Ийе, дилег. Олар бир катал неээ хоюн када-рып, төрөөн хураганынын ичкенске долдур суккаш, өөнгө өөрүшү-маңайлыг чедип келгенер. Малчынга оон артын өөрүшү чүгө ту-рар: семис-шымыр хураган, кайра төрттүнүп, чүгө ша-ра-зын авалары чылган каап-кан дораан незиниң эминн баттары-ла өө бөөрлөр. Чай оуду кескен кодан деп чүе моон бидингенин ол-дур. Малчынар шымыр «дүж-дүн» чидирг чокка ажаап алырының баштайгы өөрүн чүг медегичинге амырап, сүттүг шайын аартап олур-да, почта келген. Ол база бир улуг өөрүшкү. Тайга-даксыл черде чурттап олурар мал-чынарга солун-сеткүүл, о-гу, кымы, төрөлдер, таныш-тарында чага-медээ алы-гы база бир улуг байырлап, Шынал-ла, бир чагаа, бар болган. Танышаа хол укчу, чүгө «Нада» деп кааш, Кы-зыл хоорайнын Рабочая ку-думчуу, бажың дугаары чокка бикизиң.

Былдымне чагааның час-каш, олар кайтап калган. Демин чаа кедергей өөрүш-кү өшкен. Чагааның утка-зын кысызды-биле маңаа доңчулаан: «Экин, эргим... Көрүшпанынствен бээр элден үе эрте берди. Кызылга чо-рааш, мээп-биле таныжып алдың. Ынчан өлгөндер деп аксын-сөөүн бердин. Сени маңааш эсти-хайлы бээр деп бардым. Алган кадындан чарлыр болдун. Менден тап-тыг-ла он беш хар улуг ыш-кажык сен. Чалар от дег иңи эйттин, чалы менээ дүжүп келгеш, баглажы-ла бардык сен чол...»

Ынчалды илереткен, кедергей каас-коя сөөстериң олуруларын ара каалткы. Арыг сеткилдиг эвес, амыас-тыг, нүгүл долган сөөстөр

болду. Оон сөөлдүн аныкы кыс Наданың ынак кижиге «мининикин» меге-биле бедирлешкен, хоран-биле холумактаан чагаа болду. Ону чаркынаш мында ийирбей бардым. Мал-чынын дилээ-биле оң ат-сымын маңаа ада-ваай, Акы-төлдүг кижиге ымыг хоп-нугул чугаа-соот-даа болу бергиче шы-кажык. Дидир-дидир олур эвес, кажан шагда дигир чурттап чорур амытай болтай але. Кандыг-даа Наданың билбес, Кызылга каш чыл иштинде барып көрбөз барасан ыш-кажык. Мен оңу база та-ныр-ла мен. Бир катал ча-гаа-хомулдаар хынал чо-рааш, аалымга кирген-дир мен. Алышкы-ченин ишкен-дир мен. Ажы-тодду өстүрүп каан, албан-ажыт кылып чо-руу даа кижиге чораш.

Нада деп ким? Ук ча-гаада оон шың ады эвес-тир. Ынаар-ла күрүнө мал-чы ажаап-тежээп олурар мал-чыг хонкуйге бир-ле адаар-галы хайтыган кара сагыш-чүгө кижиниң нугулу-дур. Хову-дур. Кандыг-даа болза бо пазы-хары дөгү берген кижилерин аразында суг бадрыптар дээ бодал-биле оон бикизиң кижи-дир. Эрес чүең, малчынын, шак ы-дыг көп-батык сөөстерден кү-лүңен бүүдү безин тырт-паан, Херөөңгө кижи чөп-ле ыйнаан, кадайы харын бичи-када коргусулар турган.

Оларын аалымга чоотка чорудум. Ам мырына тоо-вас чорудум. Харын-даа ыдыг хоран хомумантыг хоп-нугул кижиниң билип ал-ганнар. Бир удаа, ийи удаа деп чүе бар. Оон адим чорор. Сагындарыг кылдыр Наданың чагааны деп бикип каарын олар дилелдир. Чүг-ле ол «Надига» эвес, өскө-даа хопчуларга, адааргантар-га өөрөдиг болуш дээш мо-ну бикип олур мен. Силер,

ичи аранарда шак ыдыглар бар болза, хөй-иниң мур-нунга тургузуп, ары-баккы эки кызылп тургучар.

Ам Ак-Сагыш, Кара-Са-гыш ийи алышкы дугайында тоолуус доозалаа. Кижиге чединшкин агаарак Кара-Сагыш ам-даа сөрбөз чурттагышаан, а

дүмдээш Ак-Сагыш чоңуң худулууг олгу болуп, оон ол чиниң чире чурттап чоруй барган-дыр оо!

МЕРГЕЛДЕЙ.

Мергелдейге чагаалардан

ЭХ, БЕРГЕЗИН, У-ЁХ...

Дөрт уругун иези мен, Кижиге каа-кадык болза-ла, ажалдаар харык-шынаа-зын Т. Д. Кадыг-оол арга-сүмезин бергеш, эрте дээр Кызылга эмнедир-биле чо-руткан. Кызылга келгеш, бир-ле хүн полклиникага № 301 кабинетче оочурлап алдым. Орунка ыңчал бар-ган ол боор, ишти-баарым аарыры кедереп турган. Эмчи кабинетин эң каап-кан, адакы каагы маңаап баткан, сугар багды. Оочу-р-лаан аарыг кижилерин шы-жыг хордары-лаа кон-чуг. Чүү шүл болганда, не-лге хүлээп ал эзелди берди. Ирдим. Эмчи мени деп-теринге безин демдегелди. Эмчиден мындаг сестерин дичааш, сеткилим карарып калган: «Эмчелде чыдар орун чок. Апаа кижиге-дир сен, сенден арык аарыг улузусу бар. Эмчээр спе-циалист база чок!».

Оон соонда эмнеке ховар эмнер бичиг бергеш, менден де-ке-ле чарым алырын бодай берди ышкып: чугааның, шимчээшкениң дүргени кончуг. «Кайыны тып ап болурул» — деп айттырды. «Дөмө-ле тыппас боор сен». Оон сөөлүг чугааны ол бол-ду.

Мен бо чылым хөвөрлөп аары бердим. Эмчиге хөй катал киргеним соонда, аа-

рыгын гастрит деп тодарат-кан. Шагаан-Арыгның эм-чиге Т. Д. Кадыг-оол арга-сүмезин бергеш, эрте дээр Кызылга эмнедир-биле чо-руткан. Кызылга келгеш, бир-ле хүн полклиникага № 301 кабинетче оочурлап алдым. Орунка ыңчал бар-ган ол боор, ишти-баарым аарыры кедереп турган. Эмчи кабинетин эң каап-кан, адакы каагы маңаап баткан, сугар багды. Оочу-р-лаан аарыг кижилерин шы-жыг хордары-лаа кон-чуг. Чүү шүл болганда, не-лге хүлээп ал эзелди берди. Ирдим. Эмчи мени деп-теринге безин демдегелди. Эмчиден мындаг сестерин дичааш, сеткилим карарып калган: «Эмчелде чыдар орун чок. Апаа кижиге-дир сен, сенден арык аарыг улузусу бар. Эмчээр спе-циалист база чок!».

Оон соонда эмнеке ховар эмнер бичиг бергеш, менден де-ке-ле чарым алырын бодай берди ышкып: чугааның, шимчээшкениң дүргени кончуг. «Кайыны тып ап болурул» — деп айттырды. «Дөмө-ле тыппас боор сен». Оон сөөлүг чугааны ол бол-ду.

МАНАП-ЛА ТУР БИС

Манчурек — «Алдан-Маа-дыр» совхозтун девицээрин-ге хамааржы. Ында коз-дунда, ол совхозтун мал-чынары кып, чак чок чурт-тап чорур. Шаанда тур-ла, апаа арбан, сумуңуң артаргы болук-болу-биле чурттап турган. Манчурек кокуңу төвүндүн ырак, ар-гыжары берге: арттар, сы-нар ажар, улуг-биче хемпер кежер боорга, апаа эмнелге

апарган, аарыг кижилерин хүлээп ал эгелди берген. Эң баштай ажалда эгелден эм-чинерин бирөөн Монгуш Хандымаа божуктур хө-вөр-женин безин апаа чили-биле божудуп турган. Чезе не-аа кара чырып, эми-ниң элзигер, чымчак холдары дээш четтиргенин илереткен дээр!.

Машина-техника чок, чоң аразында эртем-билелгиг кижилер ховар ол шагда бе-

апарган, аарыг кижилерин хүлээп ал эгелди берген. Эң баштай ажалда эгелден эм-чинерин бирөөн Монгуш Хандымаа божуктур хө-вөр-женин безин апаа чили-биле божудуп турган. Чезе не-аа кара чырып, эми-ниң элзигер, чымчак холдары дээш четтиргенин илереткен дээр!.

Машина-техника чок, чоң аразында эртем-билелгиг кижилер ховар ол шагда бе-

апарган, аарыг кижилерин хүлээп ал эгелди берген. Эң баштай ажалда эгелден эм-чинерин бирөөн Монгуш Хандымаа божуктур хө-вөр-женин безин апаа чили-биле божудуп турган. Чезе не-аа кара чырып, эми-ниң элзигер, чымчак холдары дээш четтиргенин илереткен дээр!.

Машина-техника чок, чоң аразында эртем-билелгиг кижилер ховар ол шагда бе-

апарган, аарыг кижилерин хүлээп ал эгелди берген. Эң баштай ажалда эгелден эм-чинерин бирөөн Монгуш Хандымаа божуктур хө-вөр-женин безин апаа чили-биле божудуп турган. Чезе не-аа кара чырып, эми-ниң элзигер, чымчак холдары дээш четтиргенин илереткен дээр!.

Машина-техника чок, чоң аразында эртем-билелгиг кижилер ховар ол шагда бе-

апарган, аарыг кижилерин хүлээп ал эгелди берген. Эң баштай ажалда эгелден эм-чинерин бирөөн Монгуш Хандымаа божуктур хө-вөр-женин безин апаа чили-биле божудуп турган. Чезе не-аа кара чырып, эми-ниң элзигер, чымчак холдары дээш четтиргенин илереткен дээр!.

Машина-техника чок, чоң аразында эртем-билелгиг кижилер ховар ол шагда бе-

апарган, аарыг кижилерин хүлээп ал эгелди берген. Эң баштай ажалда эгелден эм-чинерин бирөөн Монгуш Хандымаа божуктур хө-вөр-женин безин апаа чили-биле божудуп турган. Чезе не-аа кара чырып, эми-ниң элзигер, чымчак холдары дээш четтиргенин илереткен дээр!.

Машина-техника чок, чоң аразында эртем-билелгиг кижилер ховар ол шагда бе-

апарган, аарыг кижилерин хүлээп ал эгелди берген. Эң баштай ажалда эгелден эм-чинерин бирөөн Монгуш Хандымаа божуктур хө-вөр-женин безин апаа чили-биле божудуп турган. Чезе не-аа кара чырып, эми-ниң элзигер, чымчак холдары дээш